Hotel DÉLÉP '79

7. Ne legyen szélmalomharc

A DÉLÉP szociális és ellátási osztályvezetője optimista a munkásszálló jövőjét illetően.

— A vállalat szociálpolitikai tervében jelentős helyen szerepel a dolgozók élet és munkakörülményeinek további javítása, amelybe beletartozik a szálló fejlesztése nemcsak a szállódai színvonal emelése, hanem a kulturális élet fellendítése is. Alkalmaztunk már főfoglalkozású népművelőt is...

— Nem könnyű itt dolgozni. Segítik?

— Természetesen, mindent elkövetünk...

— Ez ígéret is?

— Ígéret. Tudjuk, hogy nehéz... mert például mit csinál akkor a népművelő, ha a dolgozók a szabad időt túlórával és maszek munkával agyonütik? Kit szervez akkor?

— Nem lehet, hogy a szálló szegényes kulturális programja is hozzájárul, hogy sokan nem érzik jól magukat?...

— No, azért van itt mozi, könyvtár, televízió, ismeretterjesztő előadások, általános iskola levelező tagozata, szakmunkástanulók klubja. Az idén ifjúsági klubot nyitunk, ide települ a szakszervezeti könyvtár, a háromemeletes szárnyat pedig oktatási centrummá alakítjuk.

*

A szép jövő érdekében érdemes a múltból is okulni.

É. a mostani népművelő elődje küzdelmes szélmalomharcban bukott el.

— Az akkori szállásbizottság és a gondnokság eleve gyanakvással fogadott, mit akar itt egy lány, mondták, s mindenbe beleszóltak, amihez nem értettek. Szerveztem ifjúsági klubot, magam köré gyűjtöttem a fiatal értelmiségieket, csak épp az volt a baj, hogy ők mentek el leghamarabb a szállóról. Stúdiót nyitottunk, hogy műsorral szórakoztassuk, tájékoztassuk a lakókat. Ehhez engedély is volt, s hangszórók is a szobákban. Amikor megkezdtük a munkát, szinte egyik napról a másikra leszerelték az összes hangszórót. Érdekes módon épp az induláskor. Két évig a folyosókra szerelt hangszórókkal működtünk, de aztán felhagytunk vele: élvezhetetlen volt.

— Mi lett a felszereléssel?

— Porosodik..., de épp most loptak el egy magnót...

D. az új népművelő az indulás, a nekilendülés lehetőségeit kutatja, tapogatja, keresi a kapaszkodókat, mint a hegymászó az ismeretlen sziklákon.

— Kérdezem az ötödik emeleten, hol lakik R., a szállóbizottság titkára? A koma a fejét rázza. Átszól R. a szomszéd szobából, „itt vagyok". Ebben csak az a szomorú, hogy öt éve egymás mellett laknak... Itt kéne kezdeni.

*

A földrajzprofesszor fiatalos hévvel magyaráz, szebbnél szebb diákat, színes mozgófilmet vetít az általa felfedezett barlang gyönyörű cseppköveiről. Felgyújtják a villanyt, D. köszöni a hasznos, értékes stb. előadást, láthatóan fokról fokra zavartabban, hisz követi a professzor tekintetét, s leolvassa az arcáról a megdöbbenést: vele és az előadóval együtt kilencen vagyunk. Megérünk mi ennyit?

Mozi a négyszáz személyes ebédlőben. Hatvan-hetvenen szánták rá magukat, hogy rokonsorsú társuk, a faluról elindult Cséplő Gyuri városi viszontagságait végignézzék. Gyuri mondja, mondja, néha olyan a hangja, mint a hajókürt üvöltése, néha meg sipítozik, akár egy anyját vesztett kiskacsa.

— Sajnos a magyar filmek hangja ezen a gépen egy kissé torz — jegyzi meg rezignáltan S. tanár úr, a szállón lakó ipari tanulók fáradhatatlan nevelője. Így aztán nem is csodálkozik, ha a harmadik részt cserélve a krepegő-kattogó masinán, a felét sem látja az iménti közönségnek.

Ballagunk felfelé az emeleten: a tévészobának kinevezett társalgó tömve van. Az élvezhetetlen jó filmtől az élvezhető tévé-limonádéhoz menekülnek. S most mondjam, hogy „nincs igényük?"

*

— Azt mondtad az előbbi példával, hogy idegenek a szállólakók egymásnak — utalok vissza D. megjegyzésére. — Hogyan akarod a falakat ledönteni?

— Dönteni!? Előbb nyissunk rést! A lakószinteket kéne megmozgatni, például olyan vetélkedőkkel, amelyeken minden lakó érdekelt lenne. Gondoltam, hogy tekeversenyt rendezünk. Itt a pálya, a melósok építették és azt se tudják, mire való. Az lesz az igazi tömegsport, ha ők is megkaphatják! Nem?

Nos, azt is kiötlöttük — van már egy kicsi, de lelkes mag, velük lehet dolgozni —, hogy az új színes tévét mindig az a szint kapja egy időre, amelyik ezt vagy valamilyen más vetélkedőt megnyert. Csak hát...

— Csak hát?...

— A színes tévét nem szerelhetjük fel fél évig. Akkor építik be a központi antennát, addig dobozban marad.

— Központi antenna nélkül nem működik?

— De működik.

— Akkor mi a magyarázat? — de ezt már az osztályvezetőtől kérdezem.

— Elhamarkodott dolog! Meghallották, hogy a szolnoki munkásszállón is van színes tévé, erre ütre-hütre vettek itt is...

Színes tévén nem múlik a munkásművelődés, ez igaz. Eszköz lehet, s nem cél. De ha egyetlen eszközt is kiengedünk a kezünkből, a jó ügynek ártunk — pedig néha ilyen apróságok is segítenek — s figyelmeztetnek, hogy az, amire anyagiakban oly sokat áldozunk, ne egy könyvelésben kipipált tétel, s a fizetett ember lelkesedéssel induló küzdelme pedig ne újabb szélmalomharc legyen.

Igriczi Zsigmond
(Vége)

A magyar őstörténeti kutatások helyzete

Tudományos ülés kezdődött Szegeden

A *honfoglalás előtti magyarság történetével* foglalkozó tudományágak képviselői gyűltek össze tegnap, szerdán Szegeden, az MTA Biológiai Központjában, hogy háromnapos *tudományos ülésszakon* vitassák meg a *magyar őstörténeti kutatások* helyzetét, eredményeit, feladatait.

A magyar nemzet őstörténete egyre inkább az érdeklődés homlokterébe kerül. A tudományos vizsgálódások föllendülését részint az a felismerés inspirálta, hogy *a szocialista nemzeti tudat kitörölhetetlen alkotórésze* a nemzeti hagyományok tisztázása, ápolása. Másrészt ennek a lendületnek záloga a *tudományág belső fejlődése*, s az a mindinkább megvalósuló együttműködés. Ennek eredményeit a különböző tudományágak képviselői éppen ezen a tanácskozáson vitatják meg. A magyar őstörténettel foglalkozó történészek, régészek, nyelvészek, néprajzkutatók, antropológusok, zenetörténészek, éremtörténészek, történelmi térképtannal foglalkozók és más segédtudományok képviselői a háromnapos konferenciára a témakör *elméleti tisztázásának és módszertani fölmérésének szándékával* gyűltek össze. Az alapos és korszerű elméleti munka *fogalmi és szemléleti kérdéseit* fogalmazta meg megnyitó előadásában *Róna-Tas András* egyetemi tanár.

A több mint száz, magyar őstörténeti kutatással foglalkozó szakember résztvételével megkezdődött tudományos ülésszakon *Szőkefalvi-Nagy Béla* akadémikus, a SZAB elnöke köszöntötte a résztvevőket, köztük *dr. Tamasi Mihályt*, a megyei pártbizottság osztályvezetőjét és *Szántó Tivadart*, a Szeged városi pártbizottság osztályvezetőjét.

A tegnapi programban az *elmélet és módszertan* témaköréből hangzott el tíz előadás. Ma és holnap az *V—X. századi magyar történelem* kutatói huszonnégy előadásban számolnak be eredményeikről, tapasztalataikról. Az előadásokat minden alkalommal *vita* követi. A magyar őstörténettel foglalkozó szakemberek szegedi konferenciája — melyet a SZAB őstörténeti munkaközösségének, a JATE történeti segédtudományok tanszéki csoportjának és altajisztikai tanszéki csoportjának összefogásával rendeznek meg — pénteken délután fejeződik be.

Együttműködés szőlőre, borra

Termelési rendszer alakult Szegeden

Húsz Csongrád megyei gazdaság *termelési rendszert alakított* a szőlőtermelés korszerűsítésére. A Dél-alföldi Szőlő- és Bortermelési Rendszer nevet viselő gazdasági társulás szegedi központú, és két rendszergazda — a Szegedi Állami Gazdaság, valamint a Dél-alföldi Pincegazdaság — szervezeti és szakmai irányításával működik.

Közel háromezer hektár szőlőültetvényre dolgoz ki termelési eljárásokat az új rendszer, és gondoskodik az elérhető legcélszerűbb gépesítésről is. A tegnap délután tartott alakuló értekezleten megfogalmazott tervek szerint a következő ötéves terv végéig 1500 hektár új telepítéssel számolnak, és ezer hektáron korszerűsítik, bőtermővé alakítják és gépi művelésre teszik alkalmassá az ültetvényeket. Megyénkben ugyan nem növekszik ennyivel a szőlőterület, többségében a kiöregedett ültetvények helyett telepítenek újat. A termelési rendszer *megállapodást köt* a szegedi agrokémiai társulással olyan helikopter vásárlására, amely a szőlő növényvédelméhez is segítséget ad. Különböző fajták telepítésével arra törekszenek, hogy a szüret idejét széthúzva csökkentsék a betakarítási veszteségeket.

Megyénk termelési hagyományaiból következik, hogy a pincegazdaság lett a rendszer egyik irányító gazdája. Érdekeltsége egyértelmű: *szeretne minél több jó szőlőhöz jutni minden esztendőben.* Bár a legnagyobb kockázatot mindig a termelő vállalta, a nagyobb haszon mégis a termést fölvásárló és földolgozó vállalaté volt. Az alapító okirat szerint nyolcvan mázsás hektáronkénti termés alatt nyereségének negyven, azon felül a borászati nyereség ötven százalékát juttatja vissza a vállalat a termelőknek.

Az eddigiekből világosan látszik, hogy a bort adó szőlőfajták termését igyekeznek jelentősen növelni. Sőt sejteni lehet, hogy fokozatosan minden nagyobb gazdaság tagja lesz a termelési rendszernek, megkérdeztük tehát a két irányító gazdaság igazgatóját, számíthatunk-e több, jobb és olcsóbb csemegeszőlőre. Köztudomású, hogy az utóbbi években keveset, és indokolatlanul drágán hozott forgalomba a kereskedelem, elsősorban a termelési gondok miatt. Azt a választ kaptuk, hogy a termelési rendszer valóban *más* irányultságú, de a szerződések lehetőséget adnak arra is, hogy *több csemegeszőlő* kerüljön forgalomba. Megítélésük szerint a termelők és a kereskedelem jobb kapcsolata ígérne előrelépést.

Megértjük

Több éve figyelem őket. Az arcokkal együtt változik a megbeszélések hangulata is. Sorolják a tapasztalati tényeket, egyre hűvösebb tárgyilagossággal; mind kevesebb az egyéni véleményt, érzelmi állásfoglalást is tartalmazó kommentár. Gyérülnek a bíráló szavak, azok is, amelyeken érződik az ifjonc türelmetlenség, azok is, amelyek jobbító szándékkal, meglepő felelősségtudattal fogalmazódnak. Szaporodnak a tehetetlenséget kifejező gesztusok, tanácstalanul széttárják a karjukat, esetleg legyintenek. Akad tekintet, amelyből letagadhatatlan a közöny.

A felsőoktatási intézmények hallgatói minden év februárjában népművelési gyakorlaton vesznek részt. Főként községekbe mennek és természetesen az önként jelentkezők. Az évek során kikristályosodott cél: a jövendő értelmiség tapasztalatokat szerezzen jövendő életteréről, elsősorban a községek lakóinak életmódjáról, művelődéséről; próbálják megérezni legalább a leendő tanárok, orvosok, jogászok, műszaki emberek, mit kell majd tenniük és mit várnak tőlük, felnőtt értelmiségiektől — a munkájukon kívül. Néhányuk, a gondolkodóbbja, gyakorlat nélkül is tudja: elsősorban példákat kell adniukmutatniuk, életvitelből és magatartásból, kulturálódási szokásokból.

A már hagyományos tíznapos gyakorlat után következnek az itthoni beszámolók a tapasztalatokról, szervezett, vagy spontán megbeszéléseken, valamint írott formában. Föntebb e beszélgetések hangulatának változásairól van szó. Vajon mi oka lehet?

Botor dolog lenne feltételezni: az új és új generációk egyre kevésbé tudnak „lelkesedni", általában közömbösebbek a köz dolgai iránt, önösebb beállítottságúak, szűklátókörűbbek. Mindez ugyanis így, általában, mindegyikükre vonatkozóan: nem igaz. Beszélgetéseiket hallgatva azonban paradox gondolatai tamadnak a kívülállónak: mintha valóban lohadna tettrekészségük, lelkesedésük, indulatos bíráló kedvük, de éppen hogy azért, mert nem szokásuk befőttes üvegbe dugott fejjel közlekedni; tájékozottak, bőven informáltak — és immár gyakorlati tapasztalatuk is van. Arról, hogy az emberek otthonülők, nehezen kimozdíthatók; nem járnak könyvtárba, művelődési házba, legföljebb a gyerekek meg az öregek. Az aktív korosztály a munka rabja, amely egyelőre nemigen nemesít, csak fáraszt. Az úgynevezett gazdag falvakban a művelődési intézményeknek minimális a pénzük, azt is kétes értékű nótaestekre költik, amelyeken persze tömegel a hallgatóság. A diákok ilyenfajta információi és tapasztalatai pedig évek alatt sem változtak, hiába lett egyik leghasználtabb szavunk a közművelődés, párthatározattal meg törvénnyel.

A hallgatók hallanak gazdasági helyzetről is épp eleget, a falvakban megfigyelnek „ebben a témában" is egyet-mást, mire hazajönnek beszámolni — televannak megértéssel. Megértik, hogy fontos a családi ház, a nagyobb kereset, a jó vacsora, a holnapi munkához erőt adó szunyókálás, a divatos átmeneti kabát és ki tudja mi még, mint a könyv, a színház a társas együttlét és más „haszontalanságok". Ilyen évek óta így látszik, minden tíznapos gyakorlaton.

S. E.

Csillag a máglyán

Színes magyar film. Sütő András drámájából írta és rendezte: Ádám Ottó. Operatőr: Illés György. Zene: Hidas Frigyes és Vukán György. Főbb szereplők: Huszti Péter, Sztankay István, Avar István, Mensáros László, Öze Lajos, Haumann Péter, Sinkovits Imre, Schütz Ila.

Néhány éve, hogy folyóiratpublikációban napvilágot látott Sütő András drámája. A mű értéke sejtetni engedte, a szokásosnál gyorsabban válik közkinccsé, irodalmunk klasszikusai közé emelkedik. Színházi bemutató, tévéfelvétel után itt a film is, Ádám Ottó munkája, mely csorbítatlanul megőrizte Sütő Andrásnak a középkori máglyák fénye mellől, tiszta eszmeiséggel, bámulatos logikával, erős dramaturgiával, gyönyörű nyelvezeten küldött üzenetét. Sütő darabja azáltal, hogy „kilopta" Kálvin és Szervét alakját a történelemkönyvek reformációfejezetének sárguló betűtengeréből, s a vallási fanatizmus köntösében egyetemes gondolat teoretikusainak lovagjaivá ütötte, egyszersmind szemléletes példát rajzolt az igazság fogalmi körletéről is. Nevezetesen arról, hogy az igazságnak több oldala van, többfajta igazság létezik, nemcsak az eszmék, de a helyzetek árán, ahol az eszmék átértékelődnek, megméretnek, fölröpítik és maguk alá temetik önmaguk meghaladásának lehetőségét. A *Csillag a máglyán* a protestantizmus azon pillanatát ragadja meg, amikor a kálvini progresszió megmerevedik, vallásháborúba bonyolódván szorongatott, tehát rendkívüli helyzetbe kerül, az eszméhez képtelen új módszereket választani, tulajdonképpen az általa egykor célbavett inkviziciós eszközökhöz nyúl, vagyis reakcióssá válik, hiszen az eszmét önnön meghaladásának esélyétől fosztja meg. Sütő nagyon jól tudja, hogy az elvont hitvita rőzsekötege az emberi kapcsolatok melegétől, Kálvin és Szervét elvállalt és egyoldalúan megtagadott barátságának parazsától lobbant máglyalángra. Az új és még újabb eszméket erkölcsi próbatétellel átvilágítva, esendő emberi tulajdonságokra visszavezetve lehet igazi drámát csiholni a középkoriságnak, mint a gondolkodás gyermekbetegségének és az újkor szellemitörténelmi hajnalának nagy találkozásáról. Ádám Ottó filmje is érzékenyen fürkészi ezeket a nagy pillanatokat. Nemcsak a főhősök izzékony cselekedeteiben, de a Kálvin és Szervét „tekintélyének szőnyegein" lépkedő figurákban is, olyanokéban, mint Farell, La Fontaine, Perrin vagy Veronika. A dráma és a film jeles erénye, hogy a főhősök mellé erős fegyvertársakat állít csatasorba. Hiszen Huszti Péter rokonszenves Szervétje és Sztankay István aszketikus Kálvinja olyan közegben vívja párharcát, ahol Mensáros László főinkvizitora élesen hideg, szuggesztív logikájával kelt valóságos döbbenetet, Sinkovits Imre Perrinje a legérzékenyebb, savonarolai pontján találja el a kálvinizmus fekélygócait (Kálvin vallási tanait híveinek fejéhez vágja, ahelyett, hogy szíveikbe oltaná), Avar István La Fontaine-je pedig a máglyalángtól elrettent hivatalnok esendő félelmét süti, mint a prostituáltak liliombélyegét, a vesztesnek látszó Szervét testére.

Persze nem Szervét Mihály a vesztes. Legföljebb naiv hite az eszmék örökkön való tisztaságában, a gondolat és gondolkodás szabadságában, ámbátor abban is csak addig, míg a máglya ki nem oltja életét Champell mezején, 1553-ban...

N. I.

Libatenyésztés

Évente mintegy hatmillió kislibát nevelnek fel a nagyüzemekben, illetve a háztáji gazdaságokban. Az idei első kislibákat már szétengedték a víziszárnyast tenyésztő gazdaságok nevelőházaiban, ahová háromhetenként érkeznek az újabb naposjószágok. A kiskunfélegyházi Vörös Csillag Termelőszövetkezetben, ahol 24, egyenként tízezres keltetőgépben látnak napvilágot a kislibák, ez évben 213 ezer tojást keltetnek. Teljes az üzem az ország legnagyobb libafarmján, a kecskeméti Baromfifeldolgozó Vállalat rácalmási víziszárnyastelepén is. Itt három fajtából, 21 ezres törzsállománytól gyűjtik, keltetik a tojást utódnevelésre.